

Rahoitusmarkkinaosasto
Marianne Helin

VALTIONEUVOSTON ASETUS RAHANPESUN JA TERRORISMIN RAHOITTAMISEN ESTÄMISESTÄ ANNETUSSA LAISSA TARKOITETUISTA MERKITTÄVISTÄ JULKISISTA TEHTÄVISTÄ ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN MUUTTAMISESTA

Pääasiallinen sisältö

Valtioneuvoston asetus rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa tarkoitetuista merkittävistä julkisista tehtävistä annetun valtioneuvoston asetuksen (610/2019) muuttamisesta koskisi, siltä osin kuin on kyse kotimaisista merkittävistä julkisista tehtävistä, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa, jäljempänä *rahanpesulaki*, tarkoitettuja merkittäviä julkisia tehtäviä, joissa toimivaa on pidettävä kotimaisena poliittisesti vaikutusvaltaisena henkilönä sekä organisaatioita, joissa merkittäviä julkisia tehtäviä hoidetaan.

1 Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Rahanpesulainsäädäntöön on tehty osittaisuudistus, jota esitettiin hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain ja finanssivalvonnasta annetun lain 3 ja 20 b §:n muuttamisesta (HE 236/2021 vp) sekä hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain ja Finanssivalvonnasta annetun lain 3 ja 20 b §:n muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 236/2021 vp) täydentämisestä (HE 323/2022 vp) (jäljempänä *rahanpesulainsäädännön osittaisuudistus*). Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta (444/2023) tuli voimaan 31 päivänä maaliskuuta 2023. Muun muassa poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmää koskeva 1 luvun 4 §:n 1 momentin 11 kohdan i alakohta tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä maaliskuuta 2024.

Osa ehdotetuista asetuksen muutoksista liittyy kyseiseen rahanpesulainsäädännön osittaisuudistukseen, jonka tarkoituksena on korjata Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta, jäljempänä *neljäs rahanpesudirektiivi*, ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/843 rahoitusjärjestelmän käytön

estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen annetun direktiivin (EU) 2015/849 ja direktiivien 2009/138/EY ja 2013/36/EU muuttamisesta, jäljempänä *viides rahanpesudirektiivi*, kansallisessa täytäntöönpanossa havaittuja puutteita. Myös ehdotetulla asetuksen muutoksella on tarkoitus korjata neljännen ja viidennen rahanpesudirektiivin kansallisessa täytäntöönpanossa havaittuja puutteita.

Osa ehdotetuista asetuksen muutoksista liittyy luonnokseen hallituksen esitykseksi eduskunnalle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta (jäljempänä *esitysluonnos*), jossa muun muassa asetettaisiin kansainvälisille järjestöille viidennen rahanpesudirektiivin mukainen velvollisuus laatia ja pitää yllä luetteloa merkittävistä julkisista tehtävistä kyseisen kansainvälisen järjestön Suomessa sijaitsevassa toimipaikassa.

Asetuksenantovaltuus sisältyy rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 momentin 11 kohdassa tarkoitetuista merkittävistä julkisista tehtävistä. Esitysluonnoksessa esitetään, että asetuksenantovaltuutta muutetaan siten, että asetuksella annettavat tarkemmat säännökset koskisivat kotimaisia merkittäviä julkisia tehtäviä. Voimassa oleva asetus kattaa sekä kansallisesti merkittävät julkiset tehtävät että kansainvälisten järjestöjen merkittävät julkiset tehtävät (HE 167/2018 vp, s. 93).

Lisäksi esitysluonnoksessa ehdotetaan, että asetuksenantovaltuutta muutetaan siten, että asetuksella voidaan myös antaa tarkempia säännöksiä rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 1 momentin 11 kohdan mukaisista organisaatioista, joissa merkittäviä julkisia tehtäviä hoidetaan, siltä osin kuin kyse on kotimaisista merkittävistä julkisista tehtävistä. Muutos merkitsisi asetuksenantovaltuuden muodollista laajentamista. Kuitenkin jo voimassa olevan asetuksen 4 §:n 1 momentissa säädetään poliittisesta puolueesta, 10 §:n 1 momentissa valtion kokonaan omistamasta yrityksestä ja 11 §:n 1 ja 2 momenteissa kansainvälisestä yhteisöstä. Asetusta esitetään kuitenkin muutettavan siten, että sen sisältämää valtion kokonaan omistaman yrityksen ja kansainvälisen yhteisön käsitettä muutettaisiin. Lisäksi asetukseen tulisi lisätä valtion enemmistöomisteisen yrityksen ja valtion liikelaitoksen määritelmät. Asetuksenantovaltuuden muuttaminen selkeyttäisi asetuksella säänneltäviksi tarkoitettujen asioiden alaa.

2 Asian valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä. Asetusehdotus lähetettiin lausuntokierrokselle x päivänä xkuuta 2023, ja lausuntoaika asiassa päättyi xx päivänä xxkuuta 2023. Lausuntopyyntöön vastasi yhteensä xx viranomaista tai yhteisöä.

3 Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Asetusta ehdotetaan muutettavaksi rahanpesulainsäädännön osittaisuudistuksen, esitysluonnoksen sekä rahanpesudirektiivien edellyttämällä tavoilla. Asetuksesta ehdotetaan poistettavaksi viittaus henkilöihin, jotka ovat toimineet merkittävässä julkisissa tehtävissä. Asetuksen soveltamisalaa ehdotetaan muutettavan siten, että asetuksessa säädettäisiin, siltä osin kuin on kyse kotimaisista merkittävistä julkisista tehtävistä, rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 1 momentin 11 kohdassa tarkoitetuista merkittävistä julkisista tehtävistä sekä organisaatioista, joissa merkittäviä julkisia tehtäviä hoidetaan.

Asetuksen parlamentin jäsenen tehtävien luettelosta ehdotetaan poistettavaksi Euroopan parlamentin jäsenen tehtävät. Valtion kokonaan omistaman yrityksen määritelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että se kattaisi valtion kokonaan omistamat yritykset riippumatta siitä, mikä valtio suomalaisen yrityksen omistaa. Asetuksessa ehdotetaan säädettävän valtion enemmistöomisteisesta yrityksestä ja valtion liikelaitoksesta. Valtion enemmistöomisteisen yrityksen määritelmä kattaisi myös muun valtion kuin Suomen valtion omistamat suomalaiset yritykset.

Asetuksen kansainvälisen yhteisön käsite ehdotetaan muutettavaksi kansainvälisen järjestön käsitteeksi, ja kansainvälisen järjestön määritelmää ehdotetaan muutettavan siitä, mikä on kansainvälisen yhteisön määritelmä voimassa olevassa asetuksessa. Kansainvälisen järjestön merkittävien julkisten tehtävien määritelmään ehdotetaan lisättävän luettelo kansainvälisten järjestöjen Suomessa sijaitsevien toimipaikkojen merkittävistä julkisista tehtävistä.

4 Pääasialliset vaikutukset

Asetuksen muutoksella muutettaisiin niiden merkittävien julkisten tehtävien määritelmää, joissa toimivia on pidettävä poliittisesti vaikutusvaltaisina henkilöinä. Määritelmään liittyvät muutokset seuraavat pääosin rahanpesulainsäädännön osittaisuudistuksesta, esitysluonnoksesta sekä rahanpesudirektiiveistä ja näiden muutosten vaikutuksia on käsitelty osittaisuudistuksen hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain ja finanssivalvonnasta annetun lain 3 ja 20 b §:n muuttamisesta (HE 236/2021 vp) ja esitysluonnoksessa.

Asetuksessa kansainvälisten järjestöjen kotimaiset merkittävät julkiset tehtävät rajataan koskemaan vain kansainvälisten järjestöjen Suomessa sijaitsevia toimipaikkoja. Tämän muutoksen vaikutukset ovat seurausta viidennestä rahanpesudirektiivistä ja esitysluonnoksesta. Kansainvälisten järjestöjen merkittävien julkisten tehtävien määritelmää muutetaan asetuksessa lisäksi myös siten, että varahenkilön tehtävistä vain varajohtajan tehtävät katsottaisiin merkittäviksi julkisiksi tehtäviksi. Voimassa olevassa asetuksessa merkittäviksi julkisiksi tehtäviksi on varahenkilöiden osalta säädetty kansainvälisen yhteisön pääsihteerin, yleissihteerin, puheenjohtajan, hallituksen puheenjohtajan ja hallituksen jäsenen varajäsenen tehtävät.

Asetuksen ehdotuksella on siten vaikutuksia sellaisten kotitalouksien asemaan, joissa on poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä, poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden perheenjäseniä tai poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden yhtiökumppaneita. Poliittisesti vaikutusvaltaisiin henkilöihin ja heidän perheenjäseniinsä sekä poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden yhtiökumppaneihin kohdistuu rahanpesulain 3 luvun 10 §:n 1 momentin 1 kohdan ja 13 §:n mukaisesti tehostettu tuntemisvelvollisuus. Valtioneuvoston asetuksella menettelyistä asiakkaan tuntemiseksi ja riskitekijöistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä (929/2021) on annettu lisäksi tarkempia säännöksiä tehostetusta tuntemisvelvollisuudesta.

Tehostetut tuntemismenettelyt liittyvät esimerkiksi asiakkaan tunnistamiseen ja henkilöllisyyden todentamiseen ja niihin sisältyy henkilötietojen käsittelyä. Tehostettu tuntemisvelvollisuus edellyttää ilmoitusvelvolliselta korostuneen huolellista menettelyä, mikä tarkoittaa muun muassa normaalia laajempaa selvitystä ja dokumentaatiota asiakkaan toiminnasta ja palvelujen käytöstä. Tästä voi aiheutua epäsuoria taloudellisia vaikutuksia kotitalouksille. Asiakkaan näkökulmasta tämä voi tarkoittaa palvelujen saamisen hidastumista, mistä voi aiheutua kustannuksia asiakkaalle. Lisäksi asiakas saattaa itse joutua kustantamaan laajemmat selvitykset ja dokumentaatiot.

Kansainvälisten järjestöjen osalta muutos mahdollisesti kaventaisi kotimaisen poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmää. Kotimaisen poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmän ulkopuolelle jäävät henkilöt saattaisivat kuitenkin muutoksen jälkeen olla ulkomaisia poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä, mikäli he toimivat ulkomailla johtajana, varajohtajana taikka hallituksen tai vastaavan jäsenenä esitysluonnoksen rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 1 momentin 11 kohdan j alakohdan soveltamisalaan kuuluvassa kansainvälisessä järjestössä tai kansainvälisen järjestön toimipaikassa, tai tällaisen henkilön perheenjäseniä tai yhtiökumppaneita. Muutos ei siten tältä osin välttämättä kavenna asiakkaan tuntemisvelvollisuutta voimassa oleviin säännöksiin verrattuna, vaan velvollisuus saattaa pysyä ennallaan.

Varahenkilöitä koskeva muutos sen sijaan kaventaisi asiakkaan tuntemisvelvollisuutta voimassa oleviin säännöksiin verrattuna, koska soveltamisalan piiriin kuuluva henkilöryhmä kaventuisi. Rahanpesulain 3 luvun 13 §:n mukaisen tehostetun tuntemisvelvollisuuden toimenpiteiden vaikutukset poistuisivat siten sellaisten nykytilassa kansainvälisissä järjestöissä merkittävissä julkisissa tehtävissä toimivien henkilöiden osalta, joiden ei muutoksen jälkeen enää katsota toimivan merkittävässä julkisessa tehtävässä

5 Lausuntopalaute

6 Säännöskohtaiset perustelut

Rahanpesulainsäädännön osittaisuudistuksessa rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 1 momentin 11 kohdan poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmästä poistettiin viittaus henkilöihin, jotka ovat toimineet merkittävässä julkisissa tehtävissä. Tämän seurauksena asetuksen 1 §:stä poistettaisiin vastaavasti viittaus merkittävässä julkisessa tehtävässä toimineeseen henkilöön.

Esitysluonnoksessa asetuksenantovaltuutta esitetään muutettavaksi siten, että asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset merkittävästä julkisista tehtävistä siltä osin kuin on kyse kotimaisista merkittävästä julkisista tehtävistä. Lisäksi asetuksella voitaisiin muutoksen johdosta antaa tarkempia säännöksiä rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 1 momentin 11 kohdan mukaisista organisaatioista, joissa merkittäviä julkisia tehtäviä hoidetaan, siltä osin kuin on kyse kotimaisista merkittävästä julkisista tehtävistä. Näiden muutosten johdosta myös asetuksen soveltamisalaa koskevaa 1 §:ää muutettaisiin vastaavasti.. Lisäksi asetuksen 1 §:ssä oleva viittaus 1 luvun 4 §:n 11 kohtaan korjattaisiin viittaukseksi 1 luvun 4 §:n 1 momentin 11 kohtaan.

Rahanpesudirektiivin 20 a artiklan 2 kohdan mukaan komissio laatii ja pitää ajan tasalla luettelon nimenomaisista tehtävistä, joita pidetään merkittävänä julkisina tehtävinä unionin toimielinten ja elinten tasolla. Kyseisen artiklan seurauksena vain komissiolla on toimivalta laatia ja pitää ajan tasalla luettelo tehtävistä, joita pidetään merkittävänä julkisina tehtävinä unionin toimielinten ja elinten tasolla. Tämän johdosta asetuksen 3 §:n 3 kohta kumottaisiin, jolloin Euroopan parlamentin jäsenten tehtävät eivät enää sisältyisi asetuksen mukaiseen parlamentin jäsenen tehtävien määritelmään. Kumoamisen johdosta asetuksen 3 §:n 2 kohtaa muutettaisiin siten, että kohta päättyisi puolipisteen sijaan pisteeseen.

Rahanpesulain osittaisuudistuksessa rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 1 momentin 11 kohdan i alakohdan poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmää laajennettiin siten, että sillä tarkoitetaan myös luonnollista henkilöä, joka toimii merkittävässä julkisessa tehtävässä valtion enemmistöomisteisessa yrityksessä taikka liikelaitoksessa. Määritelmä laajennettiin lisäksi kattamaan myös muiden valtioiden kuin Suomen valtion omistamat suomalaiset yritykset.

Voimassa olevan asetuksen 10 § määrittelee sekä valtion kokonaan omistaman yrityksen että ne tehtävät valtion kokonaan omistamissa yrityksissä, jotka katsotaan merkittäviksi julkisiksi tehtäviksi. Voimassa olevan asetuksen 10 §:n sisältö jaettaisiin kahteen eri pykälään siten, että 10 § sisältäisi valtion kokonaan omistaman yrityksen, valtion enemmistöomisteisen yrityksen ja valtion liikelaitoksen määritelmän, ja 10 a §:ssä määriteltäisiin ne tehtävät edellä mainituissa yrityksissä ja liikelaitoksissa, jotka katsotaan merkittäviksi julkisiksi tehtäviksi.

Valtion kokonaan omistaman yrityksen määritelmää koskeva asetuksen 10 §:n 1 momentissa viitattaisiin sellaiseen yhtiöön, joka on rekisteröity Suomeen. Tällä tarkoitetaan yhtiön rekisteröimistä kaupparekisteriin. Myös voimassa olevan

asetuksen määritelmän voidaan katsoa koskevan vain suomalaisia yhtiöitä, vaikka sitä ei todetakaan asetuksessa nimenomaisesti (HE 236/2021 vp, s. 40, 54). Suomeen rekisteröityyn yhtiöön tehtävällä viittauksella olisi kuitenkin tarkoitus selkeyttää määritelmää. Momentti ei sisältäisi voimassa olevan asetuksen mukaista viittausta Suomen valtioon, koska rahanpesulainsäädännön osittaisuudistuksessa määritelmä laajennettiin koskemaan myös muiden valtioiden kuin Suomen valtion omistamia suomalaisia yrityksiä (HE 236/2021 vp, s. 34). Muutoin valtion kokonaan omistaman yrityksen määritelmä vastaisi voimassa olevan asetuksen määritelmää.

Asetuksen 10 §:n 2 momentissa säädettäisiin valtion enemmistöomisteisesta yrityksestä. Myös enemmistöomisteisen yhtiön kohdalla viitattaisiin sellaiseen yhtiöön, joka on rekisteröity Suomeen. Rahanpesulainsäädännön osittaisuudistuksen hallituksen esityksen mukaan valtion enemmistöomisteisella yhtiöllä viitataan yhtiöön, joista säädetään lain valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta (1368/2007) 2 pykälän 3 momentissa (HE 236/2021 vp, s. 55). Lain mukaan valtioenemmistöisellä yhtiöllä tarkoitetaan osakeyhtiötä, jonka kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä valtiolla on enemmistö. Määritelmän ulkopuolelle jäisivät valtion osakkuusyhtiöt, joiden kaikkien osakkeiden tuottamasta äänivallasta valtiolla on enintään 50 prosenttia. Määritelmä olisi hallituksen esityksen mukaan kuitenkin laajempi, kuin lain valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta mukainen valtioenemmistöisen yhtiön määritelmä, sillä se kattaisi myös muiden valtioiden kuin Suomen valtion omistamat yritykset (HE 236/2021 vp, s. 55).

Koska valtion enemmistöomisteisen yrityksen määritelmä olisi asetuksessa laajempi kuin sen määritelmä laissa valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta, asetukseen ei sisällytettäisi suoraa viittausta kyseiseen lakiin. Asetuksen sanamuoto vastaisi kuitenkin valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetun lain 2 pykälän 3 momentin sanamuotoa.

Rahanpesulain osittaisuudistuksen hallituksen esityksessä on todettu, että valtion enemmistöomisteisten yhtiöiden kohdalla määritelmän täytyminen edellyttäisi suoraa omistusta (HE 236/2021 vp, s. 54). Tämän seurauksena pykälän toisen momentin valtion enemmistöomisteisen yhtiön määritelmä eroaa tässä pykälän ensimmäisen momentin valtion kokonaan omistaman yrityksen määritelmästä, joka kattaa myös välillisen omistuksen tilanteet.

Pykälän kolmannessa momentissa säädettäisiin valtion liikelaitoksesta. Rahanpesulain osittaisuudistuksen hallituksen esityksessä HE 236/2021 vp ei määritellä valtion liikelaitosta. Esityksessä kuitenkin todetaan, että Suomen valtion liikelaitoksia ovat Senaatti-kiinteistöt ja Metsähallitus (HE 236/2021 vp, s. 20). Asetuksen muutoksen valmistelun yhteydessä on kuitenkin käynyt ilmi, että Suomen valtion liikelaitoksia on kolme: Senaatti-kiinteistöt, Puolustuskiinteistöt ja Metsähallitus.

Valtion liikelaitoksista annettu laki sääntelee (1062/2010) yleislakina valtion liikelaitoksia. Senaatti-kiinteistöjä ja Puolustuskiinteistöjä sääntelee erityislakina Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä annettu laki (1018/2020). Momentin liikelaitoksen määritelmän lähtökohdaksi on perusteltua ottaa laki valtion liikelaitoksista, sillä tämä ratkaisu ottaa paremmin huomioon tavoitteen kehittää niin sanottua normaaliolojen lainsäädäntöä siten, että lainsäädäntö soveltuu myös erilaisiin yhteiskunnan häiriö- ja poikkeustilanteisiin. Määritelmää voidaan myös pitää riittävän täsmällisenä ja tarkkarajaisena.

Valtion liikelaitoksista annetun lain 21 §:n 1 momentin mukaan kumottua lakia ja sen nojalla annettuja säädöksiä sovelletaan Metsähallitukseen, kunnes Metsähallituksesta toisin säädetään. Kumotulla lailla viitataan vanhaan valtion liikelaitoksista annettuun lakiin (1185/2002). Vuonna 2016 on annettu laki Metsähallituksesta (234/2016), jonka 1 §:n 1 momentin mukaan Metsähallitus on maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa ja sen hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos.

Rahanpesulainsäädännön osittaisuudistuksessa ei ole otettu kantaa valtion liikelaitoksen mahdolliseen välilliseen omistukseen. Vaikuttaisi kuitenkin siltä, ettei valtiolla voi olla välillistä omistusta valtion liikelaitokseen, eikä valtion liikelaitoksen kautta omistettuun osakeyhtiömuotoiseen omistukseen. Valtion liikelaitokset eivät ole itsenäisiä oikeushenkilöitä, vaan ne kuuluvat Suomen valtio –nimiseen oikeushenkilöön. Valtiolla olevaa valtion liikelaitoksen kautta omistettua osakeyhtiömuotoista omistusta pitänee ajatella valtion suorana omistuksena, kun liikelaitokset kuuluvat Suomen valtio –oikeushenkilöön, eikä yhtiöiden omistus siten tapahdu erillisen oikeushenkilön kautta.

Pykälän kolmannessa momentissa säädettäisiin siten, että rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 11 kohdan i alakohdassa tarkoitettu valtion liikelaitos on valtion liikelaitoksista annetussa laissa (1062/2010) tarkoitettu valtion liikelaitos ja Metsähallituksesta annetussa laissa (234/2016) tarkoitettu Metsähallitus.

10 a §:ssä säädettäisiin niistä tehtävistä valtion kokonaan omistamissa yrityksissä, valtion enemmistöomisteisissa yrityksissä ja valtion liikelaitoksissa, jotka katsotaan merkittäviksi julkisiksi tehtäviksi. Pykälässä käytettäisiin merkittävistä julkisista tehtävistä rahanpesulainsäädännön osittaisuudistuksen mukaista sanamuotoa eli hallinto-, johto- ja valvontaelimen jäsenen sijaan pykälässä viitattaisiin hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäseneseen. Muutos on seurausta siitä, että aiemman sanamuodon mukaisen tulkinnan mukaan voitaisiin edellyttää, että henkilö toimii samanaikaisesti yrityksen hallinto-, johto- ja valvontaelimen jäsenenä, jotta hän täyttäisi kyseisen määritelmän. Direktiiviin perustuvan määritelmän on kuitenkin tarkoitus kattaa myös erikseen kaikki kyseiset roolit, mistä syystä luettelon viimeiset sanat on erotettu direktiivissä tai-sanalla. (HE 236/2021 vp, s. 55.)

10 a §:n ensimmäinen momentti eroaisi voimassa olevan asetuksen 10 §:n 2 momentista siten, että momentissa mainittaisiin myös valtion enemmistöomisteiset

yritykset ja valtion liikelaitokset. Hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenen tehtävien osalta on kuitenkin huomioitava, että liikelaitoksissa ei ole hallintoneuvostoa.

Metsähallituksesta annetun lain 15 §:n mukaan Metsähallituksessa sen tehtäväksi säädettyjä julkisia hallintotehtäviä hoitaa erillinen julkisten hallintotehtävien yksikkö, jonka päällikkönä toimii luontopalvelujohtaja. Kyseisen lain 17 §:n mukaan luontopalvelujohtaja hoitaa ne julkisiin hallintotehtäviin liittyvät tehtävät, jotka eivät 2 momentin tai 12 tai 14 §:n mukaan kuulu hallitukselle, toimitusjohtajalle tai erätalousjohtajalle. Luontopalvelujohtaja hyväksyy ja allekirjoittaa hallituksen ohella 33 §:n 1 momentissa tarkoitetun erillisen tilinpäätöksen. Metsästäystä, kalastusta ja erävalvontaa koskevat julkiset hallintotehtävät, jotka 1 momentin mukaan eivät kuulu hallitukselle tai toimitusjohtajalle, hoitaa kuitenkin julkisia hallintotehtäviä hoitavassa yksikössä erätalousjohtaja. Koska luontopalvelujohtajan sekä erätalousjohtajan voidaan katsoa käyttävän tehtävissään merkittävää julkista valtaa, olisi kyseiset tehtävät katsottava merkittäviksi julkisiksi tehtäviksi. Pykälän toisessa momentissa säädettäisiin siten siitä, että valtion liikelaitoksen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenen tehtäviä olisivat lisäksi luontopalvelujohtajan ja erätalousjohtajan tehtävät.

10 a §:n 3 momentti eroaisi voimassa olevan asetuksen 10 §:n 3 momentista siten, että varatoimitusjohtajan käsitteen sijaan käytettäisiin osakeyhtiölain (624/2006) 6 luvun 19 §:n mukaista toimitusjohtajan sijaisen käsitettä. Koska 3 momenttia sovellettaisiin toimitusjohtajan sijaisen lisäksi myös luontopalvelujohtajan sijaiseen ja erätalousjohtajan sijaiseen, viitataan momentissa yleisesti 1 ja 2 momentissa tarkoitetun henkilön sijaiseen.

Asetuksen 10 a §:ää ei osakeyhtiöissä sovellettaisi sellaisiin elimiin, jotka eivät osakeyhtiölaissa tai yhtiöjärjestyksen määräyksellä ole yhtiön johdon elimiä. Siten esimerkiksi joissain yhtiössä eri liiketoiminta-alueiden johtajista koostuvan johtoryhmän jäseniä ei pidettäisi pykälässä tarkoitettuina hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäseninä.

Rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 1 momentin 11 kohdan j alakohdan mukaan poliittisesti vaikutusvaltaisella henkilöllä tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka toimii merkittävässä julkisessa tehtävässä valtion kokonaan omistaman tai enemmistöomisteisen yrityksen taikka valtion liikelaitoksen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenenä muussa kuin sellaisessa yhtiössä, jonka arvopaperi on kaupankäynnin kohteena kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetun lain 1 luvun 2 §:ssä tarkoitetulla säännellyllä markkinalla. Rahanpesulain osittaisuudistuksen hallituksen esityksessä on todettu, että laajennettaessa poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmää siten, että se koskee myös valtion enemmistöomisteisen yhtiön hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsentä, on perusteltua jättää pörssiyritykset määritelmän ulkopuolelle (HE 236/2021 vp, s. 34).

Voimassa olevan asetuksen 11 § määrittelee sekä kansainvälisen yhteisön että ne tehtävät kansainvälisessä yhteisössä, jotka katsotaan merkittäviksi julkisiksi tehtäviksi. Voimassa olevasta asetuksesta poiketen kansainvälisen järjestön määritelmä sisällytettäisiin asetuksen 11 §:ään ja ne tehtävät, jotka katsotaan merkittäviksi julkisiksi tehtäviksi kansainvälisessä järjestössä, sisällytettäisiin 11 a §:ään.

Asetuksen 11 §:ssä säädettäisiin rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 11 kohdan j alakohdassa tarkoitettua kansainvälisen järjestön ja kansainvälisen järjestön toimipaikan määritelmistä liittyen kotimaisiin merkittäviin julkisiin tehtäviin. Pykälässä käytettäisiin kansainvälisen järjestön käsitettä voimassa olevan asetuksen kansainvälisen yhteisön käsitteen sijaan, sillä esitysluonnoksessa kansainvälisen yhteisön käsite ehdotetaan muutettavaksi rahanpesulaissa kansainvälisen järjestön käsitteeksi. Muutoksen tarkoituksena on selkeyttää sääntelyä. Viidennen rahanpesudirektiivin englanninkielisessä versiossa käytetty termi ”international organisation” tarkoittaa nimenomaisesti kansainvälistä järjestöä, joka on suppeampi käsite kuin kansainvälinen yhteisö.

Kansainvälisen järjestön toimipaikan määritelmä liittyy viidennen rahanpesudirektiivin 20 a artiklan 1 alakohtaan, jonka mukaan jäsenvaltioiden on pyydettävä kutakin alueillaan akkreditoitua kansainvälistä järjestöä laatimaan ja pitämään ajan tasalla luettelo merkittävistä julkisista tehtävistä kyseisessä kansainvälisessä järjestössä 3 artiklan 9 alakohdan soveltamiseksi. Kyseiset luettelot on lähetettävä komissiolle, ja ne voidaan julkistaa. Asetuksen kansainvälisen järjestön toimipaikan määritelmän tulisi koskea nimenomaisesti akkreditoituja kansainvälisiä järjestöjä, kun otetaan huomioon viidennen rahanpesudirektiivin 20 a artiklan 1 kohta sekä se, että muiden merkittävien julkisten tehtävien osalta voimassa olevassa asetuksessa säädetään kotimaisista merkittävistä julkisista tehtävistä (HE 167/2018 vp, s. 93). Asetuksessa kansainvälisten järjestöjen merkittävien julkisten tehtävien listaus koskisi vain kotimaisia merkittäviä julkisia tehtäviä ja perustuisi akkreditoitujen kansainvälisten järjestöjen laatimiin ja ajan tasalla pitämiin luetteloihin.

Rahanpesudirektiivi ei sisällä kansainvälisen järjestön, eikä akkreditoitun kansainvälisen järjestön määritelmää. Nämä käsitteet tulisi siten määritellä. Asetuksen 11 §:n 1 momentti sisältäisi kansainvälisen järjestön määritelmän, joka perustuisi esitysluonnoksessa esitettyyn määritelmään. Määritelmä muuttuisi siitä, mikä on voimassa olevan asetuksen 11 §:n 1 momentin kansainvälisen yhteisön määritelmä. Voimassa olevan asetuksen määritelmä on johdettu Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n alaisen hallitusten välisen toimintaryhmän Financial Action Task Forcen (jäljempänä FATF) vuoden 2012 suositusten kansainvälisten järjestöjen määritelmästä. Kyseistä määritelmää voidaan kuitenkin pitää liian suppeana, sillä se jättää osan kansainvälisistä järjestöistä määritelmän ulkopuolelle.

Suomessa akkreditoinnin käsitettä käytetään puolestaan vakiintuneesti vain diplomaattisten edustustojen päälliköiden akkreditoinnin yhteydessä. Akkreditoinnista käytetään siten rahanpesulaissa kansainvälisen järjestön toimipaikan käsitettä. Asetuksen 11 §:n 2 momentissa kansainvälisen järjestön toimipaikalla tarkoitettaisiin kansainvälisen järjestön Suomessa sijaitsevaa toimipaikkaa, jonka asemasta on tehty toimipaikkasopimus kansainvälisen järjestön ja Suomen valtion välillä.

Asetuksen 11 a §:n 1 momentissa säädettäisiin kansainvälisen järjestön toimipaikan johtajan, varajohtajan taikka hallituksen tai vastaavan jäsenen tehtävistä. Kansainvälisen järjestön toimipaikan johtajan, varajohtajan taikka hallituksen tai vastaavan jäsenen tehtäviä olisivat kansainvälisen järjestön Suomessa sijaitsevan toimipaikan johtajan, varajohtajan taikka hallituksen tai vastaavan jäsenen tehtävät. Pykälän sanamuodossa käytettäisiin tai-sanaa, koska esitysluonnoksessa rahanpesulain määritelmän ja-sana ehdotetaan muutettavaksi tai-sanaksi. Tällaisia tehtäviä olisivat esimerkiksi toimipaikan johtajan, toiminnanjohtajan, toimipaikan varajohtajan, varatoiminnanjohtajan, hallituksen tai vastaavan puheenjohtajan ja hallituksen tai vastaavan jäsenen tehtävät.

Tehtävälisteraus ei olisi tyhjentävä. Kansainvälisten järjestöjen johtohenkilöiden nimitysten tyhjentävä listaaminen ei ole mahdollista, koska kansainvälisten järjestöjen toimipaikkojen johtohenkilöille ei ole vakiintuneita nimityksiä, jotka olisivat käytössä kaikissa kansainvälisistä järjestöjen toimipaikoissa. Arvioitaessa sitä, onko kyse kansainvälisen järjestön johtoon kuuluvasta henkilöstä, tulisi ottaa huomioon FATFin suositukset kansainvälisten järjestöjen johtohenkilöistä. Suosituksen mukaan johtoasemassa olevat henkilöt ovat tyypillisesti ylempään johtoon kuuluvia johtajia, varajohtajia, hallituksen jäseniä tai muissa vastaavissa tehtävissä toimivia henkilöitä. (FATFin suositukset 2012, s. 131.)

Kansainvälisen järjestön Suomessa sijaitsevan toimipaikan varajohtajan tehtäviä olisivat 1 momentin mukaan esimerkiksi toimipaikan varajohtajan ja varatoiminnanjohtajan tehtävät. Poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä koskevan sääntelyn soveltamisala supistuisi tältä osin voimassa olevaan asetukseen verrattuna. Voimassa olevassa asetuksessa merkittäviksi julkisiksi tehtäviksi on säädetty kansainvälisen yhteisön pääsihteerin, yleissihteerin, puheenjohtajan, hallituksen puheenjohtajan ja hallituksen jäsenen tehtävien lisäksi myös kyseisten tehtävien varajäsenen tehtävät. Neljännen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 9 kohdan h alakohdan mukaan direktiivissä tarkoitetaan 'poliittisesti vaikutusvaltaisella henkilöllä' luonnollista henkilöä, joka toimii tai on toiminut merkittävässä julkisissa tehtävissä ja joita ovat muun muassa kansainvälisen järjestön johtajat, varajohtajat ja johtokunnan tai vastaavan jäsenet. Rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 1 momentin 11 kohdan j alakohdan mukaan laissa tarkoitetaan poliittisesti vaikutusvaltaisella henkilöllä luonnollista henkilöä, joka toimii merkittävässä julkisessa tehtävässä kansainvälisten yhteisöjen johtajana, varajohtajana ja hallituksen jäsenenä. Neljännen rahanpesudirektiivin ja rahanpesulain sanamuodon perusteella voidaan

katsoa, että varalla olevista henkilöistä vain varajohtajan tehtävät on tarkoitettu merkittäviksi julkisiksi tehtäviksi.

Asetuksen 11 a §:n 2 momentti sisältäisi listauksen kansainvälisten järjestöjen Suomessa sijaitsevista toimipaikoista ja niiden merkittävistä julkisista tehtävistä. Listaus perustuisi kansainvälisten järjestöjen toimittamiin luetteloihin Suomessa sijaitsevien toimipaikkojensa merkittävistä julkisista tehtävistä. Kansainvälisten järjestöjen velvollisuus laatia luetteloita ja pitää ne ajan tasalla perustuisi esitysluonnoksessa esitettyyn rahanpesulain 3 luvun 13 b §:ään. Kyseinen velvollisuus olisi seurausta viidennen rahanpesudirektiivin 20 a artiklan 1 kohdasta, jota on käsitelty edellä. Koska listaus perustuisi kansainvälisten järjestöjen laatimiin luetteloihin järjestön Suomessa sijaitsevien toimipaikkojen merkittävistä julkisista tehtävistä, kyseistä listausta tulisi muuttaa, mikäli kansainvälisten järjestöjen Suomessa sijaitsevilla toimipaikoilla tai toimipaikkojen merkittävissä julkisissa tehtävissä tapahtuu muutoksia, joiden johdosta ne päivittävät laatimiaan luetteloita.

7 Voimaantulo

Asetuksen kannalta relevantit rahanpesulainsäädännön osittaisuudistuksen poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä koskevat säännösten muutokset tulevat voimaan 1.3.2024. Tästä syystä myös asetuksen olisi tultava voimaan 1.3.2024. Kuten osittaisuudistuksen muutosten, myös asetuksen muutosehdotusten voidaan katsoa edellyttävän ilmoitusvelvollisilta toiminnallisia ja tietoteknisiä muutoksia, joten niiden toteuttamiselle tulisi varata riittävä siirtymäaika.

Eesitys

Esitetään, että valtioneuvosto antaa asetuksen...